

Стаття посвящена рассмотрению проективной технологии творческой образовательно-воспитательной среды как центрации воспитательного влияния на личность обучающихся.

Приходченко К.І. – доктор педагогічних наук, професор кафедри українознавства, Заслужений учитель України, член-кореспондент Міжнародної академії наук педагогічної освіти (м. Донецьк)

Рецензент – доктор педагогічних наук, професор Червонецький В.В.

ПОЗИТИВНИЙ ВПЛИВ НА ПРОФЕСІЙНУ ДІЯЛЬНІСТЬ МАЙБУТНІХ МЕДИКІВ ЇХ ВРОДЖЕНИХ МИСТЕЦЬКИХ ЯКОСТЕЙ

О.В. Приходченко

Стаття присвячена аналізу позитивного впливу на професійну діяльність майбутніх медпрацівників їх природжених художніх якостей.

Постановка проблеми у загальному виді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями

Стаття підносить надзвичайно актуальне питання – розкриття багатогранності природних задатків людини, їх позитивний взаємовплив на цілісний гармонійний розвиток особистості: розглядається, зокрема, проблема позитивного впливу на майбутню професійну діяльність учнів класів медичного профілю їх мистецьких здатностей.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковане вирішення даної проблеми і на які спирається автор

Для цього зробимо історичний екскурс,адже від Аристотеля і до наших днів медицину цікавило основне принципово важливе питання – гармонії внутрішньої з зовнішньою. Цьому присвячені труди Цельє, Гіппократа, Аристотеля, Сократа та інших [1-5]. Цікавилися зазначеною

проблемою і В. Грим, Б. Сімонс-Мортон, Н. Коростельов тощо [6, 7]. Філософ Цельс писав, що багато вчителів мудрості були також талановиті в медицині. Найславніші з них – Піфагор, Емпедокл та Демокрит. Найпершими лікарями, які були відомі історії медицини, були філософи Алкмеон (кінець VI – початок V ст. до н. е.) та Емпедокл (приблизно 499-430 роки до н.е.). Перший був учнем Піфагора, другий – сучасником Гіппократа. Якщо Алкмеон першим взяв під контроль безсмертя душі (психе) та почав розвивати з метою вивчення тіла людей, що пішли у небуття, то Емпедокл при лікуванні впливав на організм не тільки ліками, але й психологічно. Ним написано поему на медичну тему «Про природу суцього». Медицина в Давній Греції вважалася високим мистецтвом, а за висловом древніх «гарний лікар подібний богам». Печерський Патерик наводить ім'я особливо визначного в Києві лікаря, знавця народної медицини, Києво-Печерського ченця Алінія, який на замовлення благочестивих киян малював окремі образи для іконостасів. Але, на жаль, мистецькі витвори його до наших часів не збереглися.

Серед служителів медицини було чимало талановитих митців. Так, лікар-акушер за фахом Нестор Амбодин проявив свій талант у гравюрі: ним у 1788 році було видано книжку «Символи і емблеми избраноя», яку прикрасив власноручними емблематичними ілюстраціями, виконаними в стилі класичності.

Були, звичайно, і такі майстри, які навпаки залишали заняття мистецтвом і повністю присвячували себе медицині. Візьмемо хоча б постать експресивного майстра скульптури Панаса Шевчукевича. Знаменитий вираз талановитого філософа «Приносити користь людям або не шкодити», що став класичним, несуть, як гасло, цілі покоління медиків. Його збірник «Афоризми» вміщує описи цілого ряду хвороб. Саме ним введено такі медичні терміни, як: «дерматологія», «екзема», «кома», «пареніхій», «герпес», «псора». Гіппократ учив, як «... перенести мудрість (філософію) в медицину, медицину в мудрість (філософію)» [5, с. 107]. Його послідовник філософ Платон (427- 347 роки до н.е.) написав ряд творів на медичну тему, зокрема «Тімей», «Закони». Учень Гіппократа відомий математик Аристотель (384-322 роки до н.е.) поклав початки такої медичної галузі, як ембріологія. Зробив значний внесок у розвиток біології та анатомії.

Написано ряд книжок, деякі художні твори, які торкаються медицини, зокрема: повість «Олександрія» (11 ст.), Збірник пісень та гімнів (Шичзин) 11-7 ст. до н.е., «Трактат про хвороби» (Чжан Чжун-цзин), «Чжоуські

ритуали», енциклопедії «Канон лікарської науки» Абу-Ало Ібн Сіні (99-1037 рр.) Вона перевидавалася латинською мовою біля тридцяти разів протягом багатьох століть. Знаменитого філософа називали князем лікарів.

Середні віки теж висунули імена талановитих мужів: Леонарда да Вінчі (1452-1511 роки) – видатного анатома, художні обдарування якого допомагали йому робити детальні зарисовки, при розтині тіл загиблих, й Ван-Гельмонта (1577-1644 роки) – хіміка, лікаря-практика.

Пізніші часи надали можливість фізику Броуну розвинути систему лікування подагри. В своєму головному труді «Елементи медицини» він визначив збуджуваність як основну сутність життя, а здоров'я – як нормальний стан збуджуваності, хвороба – як підвищення або зниження збуджуваності, як стеничний або астеничний стан.

Спостерігається цей процес і на сучасному етапі суспільного розвитку. Слід назвати імена медиків, які повністю присвятили себе мистецтву. Це і Олександр Розенбаум, і Лайма Вайкуле. Є ряд талановитих поетів, композиторів, художників, які не залишають практичної медицини, серед мешканців Донбасу. Це лікарі Сутченко, Крюков, науковці Синяченко, Гажисєв.

Виділення раніше не вирішених частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття

Була проведена науково - дослідна робота з взаємовпливу мистецьких обдарованій у профільних класах загальноосвітніх закладів, в яких читалися спецкурси, факультативи медичного напрямку.

Формування цілей статті (постановка завдання)

Освіта – основа інтелектуального, культурного, духовного, соціального, економічного розвитку суспільства та держави. Метою її є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, розвиток її талантів, розумових та фізичних здібностей, виховання високих моральних якостей, формування громадян, здатних до свідомого суспільного вибору, збагачення на цій основі інтелектуального, творчого, культурного потенціалу народу.

Однак як гармонійний, так і професійний розвиток особистості - не самоціль, оскільки кожна людина у своїх внутрішніх вимірах народжується для того, щоб самореалізуючись у повній мірі, стати щасливою. Досягнути ж цього без формування особистістю власних життєтворчих цінностей на основі своєї автентичної спрямованості не можливо. Така спрямованість починає знаходити свій вияв у акмеологічних концепціях соціалізації особистості в

різні вікові періоди життя людини (О. Деркач, В. Зазикіна, Н. Кузьміна, А. Реан та ін.)

Звідси, перед педагогічною теорією та практикою постає завдання створення таких соціально-педагогічних методик, технологій, стратегій і тактик самовизначення та становлення особистості, які б допомогли молодій людині на порозі самостійного життя не лише самовизначатися, а й почати розгортання автентичного життєвого сценарію, що найтіснішим чином пов'язано з прагненням до найповнішої самоактуалізації та самореалізації, насамперед, у межах обраної професійної діяльності. Таке прагнення допомогло б подолати головну педагогічну суперечність, яка полягає в гармонізації внутрішньо особистісних та загальносуспільних інтересів.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих результатів

У вітчизняному, педагогічному просторі нагромаджено певний досвід у формуванні особистісних цінностей (Т. Бех, А. Малько, А. Осмолівський та ін.). Багатогранно ця проблема розкривається у творчості В. Сухомлинського. Однак, ця проблема залишається на початковому етапі свого розв'язання періоду переходу від загальноосвітніх закладів і вищої школи. Старшокласники, а згодом першокурсники, згідно зі специфічними умовами спеціалізації частково уже пройшли свій етап професійного самовизначення. Але його слід конкретизувати в умовах вищого навчального закладу. Окрім цього, особливості майбутньої професійної діяльності ставлять специфічні вимоги до особистості в цілому та її життєтворчих цінностей. Щоб упродовж короткого часу успішно завершити етап професійного самовизначення, насамперед слід сформувані відповідні йому життєтворчі цінності. Методик, технологій, стратегій і тактик такого формування в умовах вищого навчального закладу недостатньо.

Посилення інтересу до цієї проблеми спостерігається в останні роки. До вікових аспектів самовизначення зверталися К. Абульханова-Славська, В. Барцалкіна, М. Гінзбург, З. Карпенко, Т. Кон, Т. Мар'єнко, В. Орлов, Р. Пасічняк, Л. Потапчук, В. Сафін, Д. Фельдштейн, Т. Шендрік.

Е. Еріксон, Дж. Марша, Дж. Марсія вивчали самовизначення у контексті становлення ідентичності.

Дослідженню проблем підготовки учнів до професійного самовизначення присвятили праці багато вітчизняних та зарубіжних науковців. Зокрема, психолого-педагогічні основи підготовки до вибору професії аналізуються у працях П. Атутова, Г. Баса, Ю. Гільбуха,

М. Захарова, Г. Костюка, В. Моляко, С. Пальчевського, К. Платонова, В. Симоненка та ін. Соціально-економічні передумови професійного самовизначення молоді аналізували В. Єндальцев, Г. Коряков, В. Савченко, В. Ядов та ін. Проблема вибору підростаючим поколінням майбутньої професійної діяльності посідає чільне місце у працях зарубіжних науковців: Є. Гінзбурга, Д. Голланда, Т. Каплоу, А. Маслоу, С. Фукуями та ін.

Реформи і зміни у системі освіти зумовили появу великої кількості навчальних закладів нового типу (ліцеїв, гімназій, колегіумів тощо), це у свою чергу вимагає створення таких педагогічних технологій, які б відповідали сучасним вимогам суспільства. При цьому забезпечували всебічний розвиток особистості, який має чіткий життєвий сценарій, бачить шляхи його реалізації, прагне саморозвитку, життєвої та професійної самореалізації, тобто має чітко сформовану систему життєтворчих цінностей.

Хоча сучасна соціально-педагогічна практика нагромадила досвід, що розкриває життєтворчий потенціал особистості, але, з іншого боку, такий досвід не в усьому прийнятний для формування життєтворчих цінностей першокурсників у навчально-виховному процесі вузу.

Зважаючи на це, не розробленість названої педагогічної проблеми у вітчизняній педагогічній науці, об'єктивна потреба визначення форм, методів, засобів, технології формування життєтворчих цінностей студентів обумовили вибір теми дослідження «Формування життєвих цінностей студентів у навчально-виховному процесі вузу».

Методологічну та теоретичну основу дослідження становлять: синергетичні підходи, які полягають у врахуванні багатоманітності вияву різноманітних педагогічних чинників залежно від їхнього застосування до кожного студента як нестабільної складно організованої системи (Є. Князева, С. Курдюмов, В. Лутай, О. Чалий); нова парадигма освіти – особистісно-орієнтований навчально-виховний процес (І. Бех); положення про навчально-виховний процес у закладах нового типу як процес едукації особистості: єдності його освітньої, мотиваційної, виховної та розвивальної функцій (В. Бондар, О. Вишневський, Ю. Руденко, Г. Шевченко); принципи суб'єктного підходу до розвитку і формування особистості (К. Абульханова-Славська, Б. Ананьєв, Б. Братусь, О. Музика, С. Рубінштейн); сучасні теоретичні положення про духовні цінності та їх формування у дітей шкільного віку (І. Бех, А. Богущ, Є. Бондаревська, К. Гавриловець, М. Михалкович, Г. Шевченко та ін.); принципи системного підходу до аналізу педагогічних явищ та розробки педагогічних систем (В. Володько,

А. Лігоцький, І. Підласий); положення та рекомендації щодо організації навчально-виховного процесу в закладах освіти (А. Бойко, Н. Нікітіна, К. Приходченко, Г. Шевченко)

У ході теоретичного вивчення проблеми, проведення дослідно-пошукової роботи та організації обробки дослідно-експериментальних даних був використаний такий **комплекс наукових методів педагогічного дослідження:**

теоретичні: аналіз філософської, психолого-педагогічної вітчизняної та іноземної літератури і узагальнення одержаної інформації, аналіз та обробка експериментальних даних, класифікація, моделювання, побудова аналогії, інтегрування, порівняння, аналіз передового педагогічного досвіду;

емпіричні: діагностичні методи (анкетування, бесіди); соціологічні методи; обсерваційні методи (пряме, систематичне спостереження, самоспостереження); констатувальний, формувальний і контрольний експеримент.

Таким чином, технологію формування життєвих цінностей студентів виявлено і охарактеризовано, можна використовувати під час викладання курсів з педагогіки, теорії та методики виховання, організації студентського колективу в цілому, навчальної групи зокрема тощо, а також при написанні кваліфікаційних робіт студентам вищих навчальних закладів, підготовці комплексних програм навчально-виховної діяльності.

Обсяг відбіркової сукупності визначається за формулою, запропонованою П. Воловиком, яка дає змогу розрахувати мінімальне число навчаючих учасників експерименту:

$$n = \frac{N \times t^2 \times p \times q}{N \times \Delta^2 + t^2 \times p \times q},$$

де n – обсяг вибірки; N – обсяг генеральної сукупності; Δ - гранична помилка вибірки, що характеризує її точність; $t = 2,17$ (відзначається за заданою вірогідністю); $q = 0,97$ (за таблицею). Величину здобутку $p \times q$ беремо максимальну з можливих: $p \times q = 0,25$, оскільки p (частина досліджуваних, у котрих мистецькі здатності розвинені достатньою мірою) є невідомим. Це дає змогу розрахувати завищену кількість вибіркової сукупності, що гарантує високу точність вимірювання.

Згідно з даними Міністерства освіти, у профільних класах станом на 2010 рік в Україні навчається 50940 старшокласників. Тому обсяг генеральної вибірки визначається: $N = 50940$. Звідси n (обсяг вибірки, тобто

учнів, що навчаються в класах з медичним профілем і мають вродженні мистецькі якості) буде дорівнювати:

$$n = \frac{50940 \times 21172 \times 0,25}{50940 \times 0,052 + 2.12^2 \times 0,25} = \frac{50940 \times 4,7089 \times 0,25}{50940 \times 0,0025 + 1,1772} \approx 466.$$

Це означає, що забезпечення репрезентативної вибірки кількість старшокласників профільних класів повинна бути не менше ніж 466 навчаючих. При цьому виходимо з умови ймовірності 0,95, тобто різниця між результатами вибірки та результатами у генеральній сукупності ставить не більше 5% ($\Delta=0,05$).

Якщо на початку експерименту результати моніторингу показали, що активність до оволодіння професійними знаннями демонструють 55% десятикласників з гарно розвиненими мистецькими якостями (початок профільного навчання), то на кінець одинадцятого класу їх було 79%. Відбувався і зворотній зв'язок. У класах медичного профілю збільшилося кількість навчаючих у студіях, гуртках, що мають на меті розвивати здатності праву у якомусь виді мистецтва з 39% до 57%.

Висновки і перспективи подальших розвідок у даному напрямку

Таким чином, розвиваючи вроджені природні дані старшокласників медичного профілю навчання, прагнемо зробити їх більш емоційними, більш чуттєвими, демонструючи позитивні зрушення коефіцієнту духовного статусу, що так необхідно носіям такої гуманної професії, як медики. Старшокласники прагнуть визначити своє місце в житті, керуючись при цьому своїми інтересами, здібностями, цінностями, беручи за взірець життєвий шлях видатних осіб як давнини, так і сучасності. І цьому слугуватиме елективний курс «Історія медицини».

Література

1. Целье Авг. Корнелий. О медицине / Целье Авг. Корнелий. – М., 1959. – 543 с.
2. Гиппократ. Сочинения / Гиппократ. – М.- Л.: Медгиз, 1941. - Т. III (пер. с греч. В.И. Руднева, комментарии В.М. Карпова). – 649 с.
3. Гиппократ. Сочинения / Гиппократ. – М. – Л.: Медгиз, 1944. – Т. II. – 617 с.
4. Гиппократ. Избранные книги / Гиппократ.- М. Биомедгиз, 1936, - 634 с.
5. Большая медицинская энциклопедия / Гл. ред. А.Н. Бакулов. – М., 1980 г.- Т. 17. – 1183 с.

6. Планирование образования в области здоровья на основе навыков: Диагностический подход / [Л. Грим, М. Крейгер, С. Диде, К. Парбридж]. – Polo Alto, Makyfield Publusing, 1980.- 254 с.
7. Коростелев Н.Б. От А до Я / Н.Б. Коростелев. – М. : Медицина, 1987. – 286 с.
8. Воловик П.Н. Теория вірогідності та математичної статистики в педагогіці.- К. : Радянська школа, 1969. – 221 с.

Стаття посвячена аналізу позитивного впливу на професійну діяльність майбутніх медиків їх вроджених художественних якостей.

Рецензент – доктор педагогічних наук, професор Дзундза А.І.

ЕТНІЧНА САМОІДЕНТИФІКАЦІЯ ТА ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ МОЛОДІ В УМОВАХ ДОНБАСУ

С.С. Рашидова

*У статті розглядаються питання етнічної самоідентифікації мешканців, сучасної молоді **Донбасу**, зроблена спроба визначити зв'язок між самоідентифікацією молоді і особливостями їх патріотизму, з'ясувати можливість використання цього зв'язку у патріотичному вихованні молоді.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями

З'ясовано, що патріотизм займає особливе місце у загальному контексті культури молоді і виступає духовною складовою особистості.